

Regulacje prawne w hodowli zwierząt w Polsce po przystąpieniu do Unii Europejskiej

Ela Sawicka

MRiRW

Podstawowym aktem prawnym regulującym zagadnienia związane z hodowlą i rozrodem zwierząt gospodarskich w Polsce jest ustawa z 20 sierpnia 1997 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (tekst jednolity z 2002 roku Dz.U. nr 207, poz. 1762 oraz z 2004 roku Dz.U. nr 91, poz. 866).

Ustawa reguluje zagadnienia z zakresu:

- ♦ hodowli i rozrodu zwierząt gospodarskich,
- ♦ ochrony zasobów genetycznych,
- ♦ oceny wartości użytkowej i hodowlanej,
- ♦ prowadzenia ksiąg i rejestrów zwierząt hodowlanych,
- ♦ nadzoru nad hodowlą i rozrodem zwierząt gospodarskich,
- ♦ sprawowania nadzoru zootechnicznego w handlu.

W treści ustawy o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich zostały implementowane obowiązujące przepisy Unii Europejskiej z zakresu hodowli i rozrodu zwierząt,

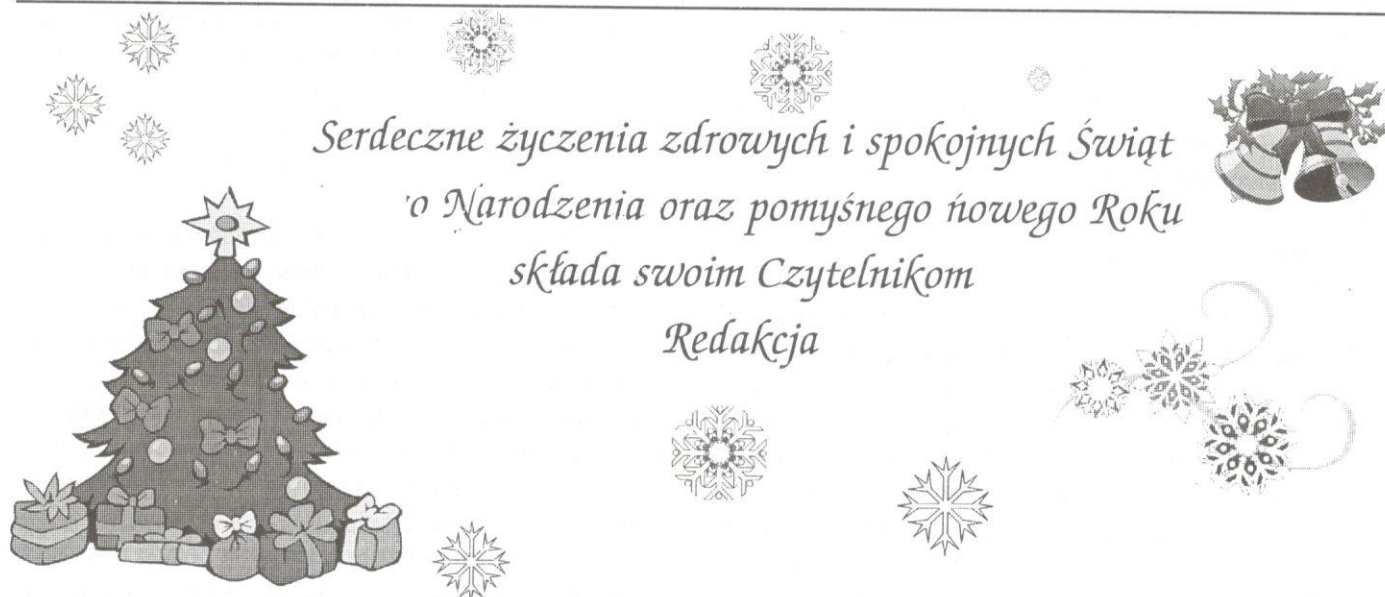
zawarte w dyrektywach Rady, a także niektórych decyzjach Komisji Europejskiej.

Przepisy Unii Europejskiej z zakresu zootechniki, zawarte w dyrektywach Rady skierowanych do wszystkich państw członkowskich, nakazują ujednoczenie zasad prowadzenia ksiąg zwierząt hodowlanych oraz określenie wymagań, jakie muszą spełnić organizacje prowadzące lub ubiegające się o prowadzenie ksiąg. Każde państwo członkowskie ma również zagwarantować, że organizacja hodowców, która prowadzi księgi w danym kraju członkowskim i została zatwierdzona przez upoważniony organ:

- prowadzi księgi zgodnie z przepisami wspólnotowymi,
- stosuje takie same kryteria uznawania zwierząt za czysto rasowe,
- gromadzi i przechowuje taki sam niezbędny zakres informacji o zwierzętach wpisanych do ksiąg,
- wystawia dokumenty hodowlane zawierające określony zakres informacji,
- uznaje dokumenty hodowlane wystawiane przez „uznane” organizacje hodowców prowadzące księgi hodowlane w innych państwach członkowskich.

Pomimo, że prawodawstwo Unii Europejskiej z zakresu zootechniki obejmuje przepisy dotyczące hodowli i rozrodu tylko niektórych gatunków zwierząt gospodarskich (bydła, w tym również bawołów, owiec, kóz, świń czysto rasowych i mieszzańców oraz koniowatych), a dla pozostałych gatunków zwierząt gospodarskich reguluje wyłącznie zagadnienia dotyczące dobrostanu, ochrony i zdrowia zwierząt oraz bezpieczeństwa żywności, ustawa o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich dotyczy wszystkich gatunków zwierząt gospodarskich.

Ustawa o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich stwarza warunki do przejmowania przez organizacje hodowców lub inne podmioty prowadzenia ksiąg zwierząt ho-

dowlanych, które dotychczas prowadzone były przez Centralną Stację Hodowli Zwierząt, a następnie przez Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt. W ustawie określone zostały kryteria, jakie muszą spełnić podmioty ubiegające się o uzyskanie prawa do prowadzenia ksiąg oraz wymienione zostały dokumenty, jakie muszą zostać przedstawione wraz z wnioskiem.

Związki hodowców, występujące z wnioskiem o wydanie zezwolenia na otwarcie lub prowadzenie ksiąg hodowlanych dla danej rasy zwierząt, same wyznaczają cele hodowlane, które najbardziej odpowiadają ich potrzebom oraz określają sposób, w jaki zostaną one zrealizowane. Określają również minimalny zakres cech, które będą podlegały ocenie, a także wyznaczają sposób, w jaki będą one oceniane. Przepisy Unii Europejskiej pozostawiają dużą swobodę wyboru metod oceny wartości użytkowej i hodowlanej, stawiają jedynie warunek, żeby stosowane metody były uznawane przez ICAR (International Committee of Animal Recording) i INTERBULL.

Zgodnie z przepisami ustawy, każdy podmiot, który spełnia wymagania określone w ustawie i złoży kompletny i prawidłowy wniosek, otrzyma zgodę na prowadzenie ksiąg. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi może odmówić zgody na otwarcie lub prowadzenie księgi dla określonego gatunku zwierząt gospodarskich, rasy lub odmiany tylko w przypadku, gdy wydanie takiej zgody zagroziłoby zachowaniu rasy lub realizacji programu hodowlanego dla gatunku, rasy lub odmiany, dla których prowadzi księgę. Należy podkreślić, że z chwilą uzyskania prawa do prowadzenia ksiąg, związki hodowców lub inne podmioty prowadzące księgi samodzielnie podejmują wszystkie decyzje związane z hodowlą oraz ponoszą pełną odpowiedzialność za uzyskane w przyszłości efekty.

Podmioty prowadzące księgi powinny konsekwentnie egzekwować swoje prawa do kształtowania przyszłości hodowli poszczególnych gatunków zwierząt i powinny aktywnie uczestniczyć w konsultacjach projektów nowych przepisów prawnych, zarówno krajowych jak i wspólnotowych. System konsultacji społecznych zakłada równy udział wszystkich organizacji hodowców przy tworzeniu nowych aktów prawnych. Niestety nie wszyscy z tego prawa korzystają. Niezwykle istotny jest udział w konsultowaniu projektów stanowiska Rządu do propozycji nowych aktów prawa wspólnotowego. Trzeba reagować natychmiast, zgłaszać uwagi, wskazywać inne możliwości rozwiązania problemu, który może będzie łatwiejszy, przyniesie większe efekty, a może będzie tańszy. Trzeba na bieżąco uczestniczyć w pracach nad nowymi aktami prawa wspólnotowego z zakresu zootechniki, gdyż z chwilą ich ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej jest za późno na protesty. Przepis już obowiązuje, a państwa członkowskie są zobowiązane do jego wprowadzenia oraz wyegzekwowania jego stosowania. Tylko poprzez aktywny udział w pracach na tworzeniem aktów prawnych można mieć wpływ na ich ostateczny kształt lub termin wejścia w życie, a przed wszystkim można się przygotować organizacyjnie do zmian, które będą musiały być wprowadzone. Udział w procesie tworzenia prawa nie powinien ograniczać się do wy-

łącznie do krytykowania proponowanych zmian, bo za ich wprowadzeniem nie stoi chęć utrudnienia prowadzenia działalności przez organizację hodowców, ale potrzeba rozwiązania konkretnego problemu. Dlatego niezwykle ważna jest konstruktywna dyskusja i proponowanie własnych, może bardziej skutecznych rozwiązań. Należy podkreślić szczególne znaczenia konsultowania projektów decyzji przygotowywanych przez Stały Komitet Zootechniczny, których ostateczne brzmienie będzie obowiązywało państwa członkowskie wprost, tzn. bez potrzeby implementowania treści decyzji do prawodawstwa krajowego.

Podstawową zasadą prawodawstwa zootechnicznego jest umożliwienie swobodnego prowadzenia działalności podmiotom prowadzącym księgi. Równocześnie na państwa członkowskie został nałożony obowiązek stworzenia skutecznego systemu nadzoru nad przestrzeganiem prawa wspólnotowego. Dlatego każda działalność w zakresie hodowli i rozrodu zwierząt, regulowana przepisami ustawy o organizacji hodowli i rozrodu zwierząt gospodarskich, wymaga oficjalnego zatwierdzenia, czyli „uznania” jej przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W praktyce oznacza to, że każdy podmiot, który chce prowadzić działalność w zakresie regulowanym przepisami ustawy, powinien wystąpić z wnioskiem o wydanie zezwolenia na jej prowadzenie.

Ponieważ każda działalność w zakresie hodowli i rozrodu prowadzona w Polsce powinna być nadzorowana, w ustawie o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich wskazano podmiot, który został upoważniony do sprawowania takiego nadzoru. Podmiotem upoważnionym do sprawowania kontroli w zakresie hodowli i rozrodu oraz kontroli zootechnicznej w handlu jest Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt. Kontrole przeprowadzane przez Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt i stały nadzór przez nie sprawowany gwarantują, że każda działalność związana z hodowlą lub rozrodem zwierząt w Polsce prowadzona jest zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy oraz obowiązującymi przepisami Unii Europejskiej w zakresie zootechniki. Wszelkie naruszenia przepisów, stwierdzone podczas przeprowadzonych kontroli, są zgłaszane Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a konsekwencją nieprzestrzegania przepisów ustawy i niezastosowania się do zaleceń jednostki kontrolnej może być cofnięcie przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zezwolenia na prowadzenie tej działalności.

Polska była rozliczana w okresie bezpośrednio poprzedzającym wstąpienie do Unii Europejskiej ze stanu wdrożenia do prawa krajowego prawa wspólnotowego z zakresu zootechniki. Ponieważ ustawa o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich już w momencie jej uchwalenia w 1997 roku była w znacznej części oparta na regulacjach wspólnotowych, proces dostosowania przepisów z zakresu zootechniki był rozłożony na kilka lat i dzięki temu mniej bolesny.

W ciągu kilku ostatnich lat udało się znacznie przyspieszyć proces uspołecznienia hodowli w Polsce. Księgi hodowlane dla większości gatunków zwierząt są prowadzone przez or-

ganizacje hodowców, a Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt aktualnie prowadzi księgi hodowlane tylko dla zwierząt futerkowych i pszczoł. Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt prowadzi również ocenę wartości użytkowej dla bydła ras mlecz-

nych, zwierząt futerkowych i pszczoł. Z chwilą, gdy Krajowe Centrum Hodowli Zwierząt przekaże wszystkie swoje zadania i pozostanie wyłącznie jednostką kontrolną, proces uspołeczniania hodowli w Polsce będzie można uznać za zakończony.

Programy rolnośrodowiskowe – kolejny instrument pomocowy UE dla polskiego rolnictwa

Łukasz Cukierski, Adam Kupczyk

SGGW

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa 1 września br. uruchomiła działania dotyczące wspierania przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i dobrostanu zwierząt w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Programy rolnośrodowiskowe (podstawy prawne dla utworzenia tych programów zostały określone w Rozporządzeniu Rady (WE) nr 1257/1999 oraz nr 445/2002) mają na celu zachęcanie polskich rolników do prowadzenia działalności rolniczej w taki sposób, by służyła ochronie środowiska, zachowaniu rodzimego krajobrazu i dziedzictwa przyrodniczego wsi, w tym również ochronie rodzimych ras zwierząt gospodarskich.

Polskie rolnictwo zostało objęte Krajowym Programem Rolnośrodowiskowym (KPR), który składa się z czterech podprogramów (schematów) wyznaczających zasięg ich działań.

Tabela

Wysokość dopłat do zwierząt w ramach działań rolnośrodowiskowych na lata 2004-2006 (wg Top Agrar Polska nr 10/2004)

Pakiet (kod)	Zwierzęta	Płatność za 1 zwierzę
Zachowanie lokalnych ras zwierząt gospodarskich (G01)	bydło polskie czerwone, bydło biało-żółte	1080 zł/krowę
	koniki huculskie, konie małopolskie, konie śląskie	1300 zł/klacz
	owce ras: wrzosówka, świniarka, olkuska, polskie owce górskie odmiany barwnej, merynos barwny; owce: uhruskie, wielkopolskie, żelaźnieńskie, corriedale, kamienieckie, pomorskie	310 zł/maciorkę

Schemat I będzie wdrażany na obszarach rolniczych (w wydzielonych strefach) o wybitnych warunkach przyrodniczych, którymi są np. rejony Biebrzy i Narwi (www.ppr.pl – z 20.10.04 r.). Drugi podprogram – ochrona środowiska przyrodniczego krajobrazu – polega na rozwiązywaniu problemów rolnośrodowiskowych o zasięgu regionalnym i obejmuje np. ochronę struktury krajobrazu w celu zachowania jego walorów przyrodniczych (www.arimr.gov.pl – z 26.10.04 r.). Kolejne dwa schematy, tj. schemat III – rolnictwo ekologiczne i schemat IV – ochrona zasobów genetycznych w rolnictwie, będą realizowane na terenie całego kraju bez żadnych ograniczeń przestrzennych (www.ppr.pl – z 2.11.04 r.).

O pomoc finansową mogą ubiegać się rolnicy, którzy prowadzą działalność rolniczą na powierzchni co najmniej 2 ha użytków rolnych, a w przypadku ekologicznego gospodarstwa na powierzchni 1 ha (możliwe jest także składanie wniosków grupowych ze względu na duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych – minimum 5 rolników). Przed złożeniem wniosku rolnik musi posiadać konkretny 5-letni program rozwoju swego gospodarstwa, zatwierdzony przez przeszkolonego pracownika ośrodka doradztwa rolniczego (Agrobiznes – program TVP 1 z 26.08.04 r.).

Wnioski o programy rolnośrodowiskowe w tym roku składano od 1 września do 1 października, a pierwsze pieniądze spłyną po ok. 8 miesiącach od dnia zatwierdzenia realizacji programu. Natomiast od drugiego roku trwania programu rolnośrodowiskowego w danym gospodarstwie trzeba będzie corocznie składać wnioski o płatności w terminie od 1 marca do 30 kwietnia danego roku („Pod rolnośrodowiskowym parasolem”, Top Agrar Polska nr 10/2004, str. 24-26).

Wysokość pomocy finansowej w ramach realizacji programów rolnośrodowiskowych może wynieść od 160 do 1800 zł za 1 ha użytków rolnych (www.arimr.gov.pl – z 03.11.04 r.). Wysokość dopłat w ramach zachowania lokalnych ras zwierząt gospodarskich przedstawiono w tabeli.

Na realizację przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i dobrostanu zwierząt na lata 2004-2006, w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich, przewidziano ponad 348 mln euro (w tym wkład UE wynosi 279 mln euro), co pozwoli na objęcie takim wsparciem ok. 1,2 mln ha użytków rolnych w Polsce (www.minrol.gov.pl – z 07.11.04 r.).

Wysokie wymagania stawiane rolnikom przy składaniu wniosków, zwłaszcza jeśli chodzi o posiadanie własnego planu rolnośrodowiskowego dla gospodarstwa, mogą stworzyć barierę bardzo trudną do przekroczenia. Wprowadzenie pomocy rolnikom mają nieść specjalnie wyszkoleni doradcy z regionalnych Ośrodków Doradztwa Rolniczego, ale czy to wystarczy by rozwiązać ten problem pokaże najbliższa przyszłość.